

گزارش مختصر از کنفرانس فارو

جهان؛ از عدم تمایل به پذیرش تا برگرداندن اجباری پناهجویان افغان

«به مناسبت هفته جهانی پناهنده»

مورخ ۲۳ جون ۲۰۲۵

این کنفرانس در شرایطی برگزار شد که اخراج اجباری افغان ها، به ویژه توسط کشورهای منطقه چون پاکستان، ایران و ترکیه به طور بی سابقه و به شیوه های شدیداً غیر انسانی افزایش چشمگیر یافته است. برگرداندن پناهجویان افغان در حالی شدت یافته که در داخل کشور وضع محدودیت های ناقص قوانین پذیرفته شده حقوق بشر، بی عدالتی، حذف کامل زنان از عرصه های اجتماعی، آموزشی و اقتصادی همچنان ادامه دارد. در یک چنین شرایطی مردم مخصوصاً زنان و نسل جوان، گزینه دیگری جز فرار از کشور و پناه آوردن به کشورهای همسایه شان را ندارند.

مهمان خاص این کنفرانس آقای ریچارد بنیت، گزارشگر خاص ملل متحد برای حقوق بشر در افغانستان بود که با وصف مصروفیت در برنامه دیگری در ترکیه، به دعوت فارو لیبیک گفته و در کنفرانس اشتراک و سخنرانی نموده و به فارو افتخار بخشیدند. زبان کنفرانس انگلیسی و دری بود که توسط بانو مینه رفیق، فعال حقوق بشر و عضو هیأت مدیره فارو گرداندگی میشد. در این کنفرانس متخصصین، پژوهشگران، کارشناسان حقوق بین الملل و حقوق بشر و تعدادی از فعالین حقوق پناهندگان افغان که در کشورهای مختلف اروپایی، آمریکا، کانادا، انگلستان، ترکیه، ایران، پاکستان و افغانستان زندگی می کنند، شرکت کرده، سخنرانی های آموزند و پر باری را پیشکش نمودند که اینک به طور بسیار مختصر خدمت شما ارائه می گردد:

کنفرانس طبق برنامه حوالی ساعت شش شام با پخش آهنگ (دازمونر زیبا وطن) از استاد اولمیرا آغاز یافت. سپس گوینده کنفرانس بانو مینه رفیق بعد از خیرمقدم گفتن به اشتراک کنندگان و معرفی مختصر برنامه کنفرانس، به اشتراک کنندگان کنفرانس پیشنهاد نمود تا کمیته ای مشتمل بر آقایان داکتر عباس فیض، داکتر هدایت، انجنیر عزیز رفیعی و قاضی احمد راتب فقیری را برای تدوین قطعنامه کنفرانس تعیین کنند تا این کمیته در مشوره با اشتراک کنندگان قطعنامه را نهائی سازند. پیشنهاد مورد قبول افراد پیشنهاد شده و اشتراک کنندگان قرار گرفت. سپس بانو مینه رفیق از آقای علی دلیری رئیس فارو خواهش نمود تا کنفرانس را رسماً افتتاح نماید.

آقای دلیری گفتند: «خانم ها و آقایان محترم، سخنرانان گرامی و شرکت کنندگان عزیز! به نمایندگی از فارو – فدراسیون سازمانهای افغان های مقیم اروپا به همه شما خوش آمدید می گویم.

امروز گرد هم آمده ایم تا صدای خود را بلند کنیم، نگرانی های مان را با یکدیگر در میان بگذاریم، و برای یکی از بحرانی ترین مسائل زمان ما – بی جا شدگی و اخراج اجباری پناهندگان افغان – راه حل هایی مشترک جست و جو کنیم.

مایه خوشی و افتخار من است که امروز این کنفرانس را افتتاح می کنم؛ کنفرانسی که در زمان بسیار حساس و در رابطه مسئله بسیار مهم برگزار می گردد. با قلبی پر از خاطرات تبعید، اما سرشار از امید به بازگشت و بازسازی، کنفرانس امروز را آغاز می کنیم تحت عنوان: «از تعلق در حمایت تا اخراج اجباری پناهندگان افغان» که به مناسبت روز جهانی پناهندگان برگزار می شود. کنفرانس خوب برای شما آرزو می کنم.

سنخرا نخت بانو انیکاهیروونن ، عضو پارلمان سویدن، رئیس فراکسیون پارلمانی حزب سبزها و مدافع حقوق پناهجویان در مناظرات پارلمانی سویدن بود که تحت عنوان "بحث ها و مناظرات در قبال پناهندگان افغان در پارلمان سویدن" در بخشی از سخنرانی خود گفت: «ده سال قبل موج بزرگی از پناهجویان بشمول ده ها هزار پناهجوی افغان که اکثریت شان نا بالغ و بی سرپرست بودند، به سویدن آمدند. برای سیستم پناهندگی این تعداد غیر مترقبه بود قوانین پناهندگی زیر سوال قرار گرفت. از همان زمان بدینسو برخی احزاب چون حزب من در صف نخست مبارزه برای انسانی شدن قوانین برای پناهجویان قرار دارند، اما احزاب که بر حذف اصول انسانی از این قوانین پافشاری داشتند برنده شده و قوانین پناهندگی در سویدن همواره سختگیرانه تر میشوند. قوانین سختگیرانه زندگی را برای پناهجویان و پناهندگان دشوار میسازد. پیوستن اعضای خانواده پناهجو تابع شرایط و محدودیتهای زیادی شده است. در گذشته به پناهجویانی که پذیرفته میشدند اقامت دائمی داده میشد. حالا این اقامت به سه سال محدود گردیده و تمدید آن تابع شرایط میباشد. ما غربی ها از موقعیت قبلی ما که ابرمدافع حقوق بشر بودیم، بسیار فاصله گرفته ایم. در حال حاضر گرایش منفی علیه پدیده پناهندگی در همه جا، در امریکا و قاره اروپا مسلط است. اما باید به پافشاری بالای کرامت انسانی ادامه دهیم، بخصوص در رابطه با افغانستان باید شرایط واقعی را که بر مردم آن سرزمین حاکم است، بدقت در نظر بگیریم. ما همیشه به مردم این کشور متعهد بوده ایم. وقتی از افغانستان صحبت میکنیم ما باید با هم، بر خواست ما برای یک آینده خوب که در آن اصول دموکراسی و حقوق بشر رعایت گردد، به پافشاری خود ادامه دهیم. مجدداً از اینکه مرا دعوت کردید، سپاسگزارم.»

سپس گرداننده کنفرانس از آقای ریچارد بنیت گزارشگر خاص مؤسسه ملل متحد برای حقوق بشر در افغانستان دعوت به به سخنرانی نمود. آقای ریچارد بنیت ضمن ابراز تشکر از دعوت، به سخنان خویش چنین ادامه داد: «میخواهم مختصراً در مورد گزارشی که هفته قبل به شورای حقوق بشر ملل متحد، در مورد عدالت و حقوق بشر، بخصوص وضعیت ناگوار زنان و دختران ارائه کردم، صحبت کنم. دیده میشود که طالبان استفاده از ابزار فشار که بر دختران و زنان خلق کرده اند شدت بیشتر میدهند... من در مورد پناهندگان صحبت نکردم. گفته میتوانم که افغانستان کشور امن نیست. اما به تائید آنچه دوستم عباس فیض گفت، از این اطلاع دارم که کمیساری عالی ملل متحد برای پناهندگان واپس فرستادن افغانها به کشور شان را ممنوع کرده است و در ضمن چند کشور اروپایی به زنان افغان که پناهجو اند، بدون مشکل اقامت می دهند. از این هم مطلع هستم که برخی کشورهای اروپایی به اخراج ادامه میدهند. من نگرانی خود را در مورد ژورنالیستان و مدافعین حقوق بشر مخصوصاً در رابطه به خطر برگرداندن آنها از جانب کشور های همسایه در همه جا ابراز کرده ام. من پیشنهاد میکنم که پالیسی اولویت دادن به گروپ های ضربه پذیر احیا گردد. کشور های ثروتمند باید به دول منطقه که اکثریت پناهجویان را جا داده اند، کمک مالی کنند.»

سپس از دکتر عباس فیض کارشناس مسائل حقوق بشری و استاد پوهنتون در لندن دعوت بعمل آمد تا سخنرانی خود را تحت عنوان: "رشد پوپولیزم و آینده نظام های پناهندگی جهانی" ارائه کند. دکتر عباس فیض سخنان خود را ایگونه آغاز کردند: «امروز علاوه بر سلب حقوق زنان و دختران در افغانستان و حذف آنها از زندگی اجتماعی، فقر و بیکاری، عده زیادی از استادان، شاعران، هنرمندان، دکتوران، فعالین مدنی و حقوق بشر و افرادی از سایر اقشار جامعه توسط طالبان دستگیر و زندانی شده اند. پس جای تعجب نیست که تعداد زیادی از شهریان افغانستان از کشور های دیگر از جمله اروپا تقاضای پناهندگی میکنند. اما آیا حمایت لازم به آنها داده میشود؟ به هیچصورت. پناهجویان افغان در کشور های همسایه ، ایران و پاکستان تحت فشار و تبعیض شدید قرار دارند. دول همین کشور ها آنها را به افغانستان که استبداد و خشونت طالبان در آن حاکم است، اخراج میکنند. در اروپا نیز به پناهجویان افغان حمایتی که مستحق آن اند، داده نمیشود. دول اروپایی میگویند آن ها مهاجر اقتصادی اند. از زمان ظهور پوپولیزم راست، نه تنها راست افراطی، بلکه چپ معتدل هم در حمایت از آنها تعلل میکنند. پس باید به این احزاب و مسؤلین گوشزد شود که مسؤلیتها و تعهدات بین المللی خود را رعایت و از پناهجویان حمایت کنند.»

خانم لوته هیدستروم سابق عضو پارلمان سویدن، سخنگوی حزب سبزها و سابق رئیس کمیته سویدن برای افغانستان، سخنرانی خود را تحت عنوان: "چرا افغان ها بالا ترین رقم پناهندگان را در جهان دارا میباشد" با این جملات زیبا آغاز کرد: « در این سیاره گنجینه هائی وجود دارد که در سال ۱۹۴۸ پس از جنگ جهانی دوم در چارچوب سازمان ملل متحد به عنوان مجموعه بینظیر از قوانین توسط تقریباً تمام کشورها به تصویب رسید: اعلامیه جهانی حقوق بشر. ماده ۱۴ این اعلامیه تصریح میکند که هر فردی حق دارد در برابر تعقیب و آزار، در کشورهای دیگر پناه جوید و از حق پناهندگی برخوردار شود. پس از آن، در سال ۱۹۵۱ کنوانسیون مربوط به وضعیت پناهندگان به تصویب رسید که معیارهای تعریف پناهنده را مشخص کرد: فردی که به دلیل ترس موجه از تعقیب بر اساس نژاد، مذهب، ملیت، عضویت در یک گروه اجتماعی خاص یا عقاید سیاسی، خارج از کشور خود به سر میبرد. این دو توافقنامه ارزشمند زمانی به هدف خود نمی‌رسند که تمامی بازیگران پروسه پناهندگی، این حس انسانی را به اشتراک نگذارند. در آن صورت، ادغام موفق محقق نمیشود و کشور میزبان ممکن است به دید بار اضافی به پناهندگان نگاه کند. پناهندگان نباید لزوماً بار محسوب شوند. آنها میتوانند در درازمدت به کشور جدید کمک کنند و دانش و مهارتهای خود را با وطن اصلی و هموطنانشان به اشتراک بگذارند.»

سخنران بعدی پرفیسور تور دیفل میمنگی فعال سیاسی و مدافع حقوق بشر، عضو رهبری مجمع دانشمندان و فدراسیون فرهنگی ترکان افغانستان، عضو بورد مشورتی فارو بو که تحت عنوان: " قدرت های جهانی و سیاست سازی بحران های پناهندگی" در قسمتی از سخنان خود گفت: « پناه جستن از مصایب و خطرات یک پدیده طبعی است و به اندازه بشریت تاریخ دارد.» آقای میمنگی رابطه به علل پناهنجویی در زمان حاضر گفت: « جنگ های نیابتی مورد نیاز در نقاط مختلف گیتی و استفاده سیاسی، اقتصادی و ایدئولوژیکی از پدیده مهاجرت بخشی از امور داخلی و روزمره این قدرت ها میباشد، که ما امروز عملاً جهان را در متن هر دو بعد داخلی و جهانی مهاجرت در گیر میبینیم. در واقعیت امر مشتعل سازی هدفمند و سازمان یافته جنگ های نیابتی در کشور های مختلف آسیایی، افریقایی، امریکای لاتین و اروپای شرقی منجمله کشور افغانستان از جانب قدرت های بزرگ جهانی چون اتحادیه اروپا، امریکا، انگلیس، روسیه، چین و غیره، هر دارنده عقل سلیم را به سهولت به این درک میرساند که ریشه مهاجرت در جنگهای پایان ناپذیر نیابتی نهفته است که طوفان مهاجرت را دایماً در طغیان نگهمیدارد.»

سپس نوبت رسید به سخنرانی آقای تام سیرینگ، رئیس لیگ تحقیقات حقوق بشر مستقر در ناروی، یک سازمان غیردولتی تحقیقاتی حقوق بشری با صلاحیت مشورتی به یکی از ارگانهای ملل متحد یعنی ECOSOC رسید. عنوان سخنرانی آقای سیرینگ "بی توجهی به حقوق پناهندگان چه مشکلاتی را برای کشورهای میزبان به ارمغان خواهد آورد؟ بود. وی در بخشی از سخنان خود گفت: «موضوع اخراج و یا لغو حق پناهندگی در صورت تغییر شرایط در کشور منبع، یکی از روش های معمول دول میزبان برای ختم حمایت است. در رابطه با افغانستان تغییراتی که بوجود آمده منفی میباشد. ولو شرایط سیاسی بهبود یابد، مشکل فقر در افغانستان حاد است و اخراج در همچو شرایطی میتواند در کشور منبع فاجعه انسانی ایجاد کند. در ضمن در برگرداندن مقامات دولت سابق خطر انتقام جوئی و نقض حق حیات و آزادی شان مضمرب میباشد که برای دولت میزبان مشکل آفرین خواهد کرد. واقف بودن مؤسسات حقوق بشر از فاکت ها در کشور منبع آنها را قادر به نشر گزارشات دقیق تر و ایفای نقش بازدارندگی بهتر از اخراج پناهجویان میکند. لازمست نهاد ها و افرادی که این معلومات را از منابع داخل کشور بدست می آورند در اختیار سازمانهای حقوق بشر قرار بدهند. گزارشات این سازمانها میتواند دست پناهجو را برای دفاع از خود پُر سازد. توجه سازمانهای های دفاع از حقوق پناهجویان را به این موضوع جلب میکنم. برای دول میزبان، حمایت از پناهجو تنها یک وجیبه اخلاقی نیست بلکه یک مکلفیت قانونی است.»

سخنران بعدی انجنیر عزیز رفیعی فعال مدنی و حقوق بشری، رئیس مجمع جامعه مدنی افغانستان (مجما) بود. عنوان پرزنتیشن آقای رفیعی "انگیزه ها و عوامل فرار از افغانستان" بود. ایشان در بخشی از پرزنتیشن خود گفتند: « دلایل اصلی فرار مردم افغانستان را

استخبارات طالبان دیپورت شدگان را انگشت نگاری نموده و بعد از وقوف به سوابق کاری شان، افراد مورد نظر خود را جدا نموده برای تحقیق به اداره استخبارات میفرستند. بسیاری از آنها سر به نیست میشوند. آیا این یک جنایت بشری نیست؟»

لیزا کورونترانتا عضو رهبری " شبکه رضاکاران سوئدی حمایت از پناهندگان" (فارر); که برای سالهای متمادی پناهجویان نا بالغ و بدون سرپرست افغان را کمک و رهنمائی نموده تحت عنوان: " سیاست ها و مشکلاتی که پناهندگان در سوئد به آن روبرو هستند " سخنرانی نموده و در بخشی از سخنان خود گفتند: «امروز بسیار دشوار است بگویم که چه تعداد از شهروندان افغانستان در سوئد اقامت دارند. احتمالاً در حدود ۲۶۰۰۰. همچنان عده زیادی افغانهای فاقد اسناد اقامت درین کشور وجود دارند. در حال حاضر این برای اداره مهاجرت ممکن نیست که کسی را با زور به افغانستان اخراج کند. اگر آنها سوئد را ترک نکنند، آنها در خلاء حقوقی خواهند ماند. از دسمبر ۲۰۲۲ تمام زنان و دختران افغان در سوئد موقف پناهنده را دریافت میکنند. برای مردان بدست آوردن اجازه اقامت مشکل است. بسیاری از آنها بیشتر از ۱۰ سال اینجا مانده اند و برای بار دوم درخواست پناهندگی کرده اند»

درین بخش از کنفرانس ساره لطیفی وکیل مدافع در پاکستان: تحت عنوان " وضعیت رو به وخامت پناهندگان افغان در پاکستان " سخنرانی نمود. خانم لطیفی در بخشی از صحبت اش مشکلات پناهجویان افغان در پاکستان را برشمرد و پیشنهادات خویش به جامعه بین المللی را چنین برشمرد:

۱. فشار دیپلماتیک فوری بر پاکستان برای توقف اخراج های اجباری و بازداشت های خودسرانه؛
۲. تسریع در روند اسکان مجدد برای افغان هایی که در معرض خطر هستند؛
۳. ایجاد مسیرهای قانونی برای اقامت موقت، به ویژه برای کودکان، زنان و بیماران؛
۴. تأمین منابع مالی و فنی به سازمان های بین المللی مانند UNHCR جهت حمایت مؤثرتر از پناهندگان؛
۵. نظارت بین المللی از شرایط اردوگاه ها و مراکز بازداشت افغان ها در پاکستان.

"وضعیت پناهندگان افغان در ایران ، چالش ها و واقعیت ها " عنوان سخنرانی آقای نسیم نظری ماستر حقوق عمومی، نویسنده و سابق استاد پوهنتون رابعه بلخی بود. با تأسف آقای نظری بنابر حالت جنگی و قطع انترنت در ایران نتوانست در کنفرانس سهم بگیرد.

بانوفریال اکوا ماستر حقوق و قانون، سخنران بعدی کنفرانس بود که تحت عنوان: " پناهندگان افغان در بریتانیا، بحران نادیده گرفته شده" سخنرانی نموده و در بخشی از آن گفت: «ما دیده ایم که زمانیکه اراده سیاسی وجود داشته باشد، اتحادیه اروپا میتواند به سرعت عمل کند. تطبیق دستورالعمل محافظت موقت که در پاسخ به جنگ در اوکراین فعال شد، این امر را ثابت ساخت. با این حال به پناهجویان افغان همان فوریت داده نشده است. بریتانیا، به دنبال خروج از اتحادیه اروپا، پالیسی خاص خود را در مورد پناهندگی در پیش گرفته است. برنامه های مانند ARAP، پالیسی جابجایی و کمک به افغان ها، و ACRS، طرح اسکان مجدد شهروندان افغان برای فراهم ساختن پناهگاه معرفی شدند، اما تطبیق آنها بطی بوده و با موانع بیروکراتیک روبرو شده است. هزاران افغان واجد شرایط همچنان در ابهام گیر مانده اند، در حالیکه دیگران که از مسیر های نا متعارف به دنبال پناهندگی هستند با جواب رد، پالیسی های محدود کننده ویزه و تهدید اخراج روبرو هستند».

سخنرانی داکتر اکرم عظیمی در مورد مشکلات هموطنان اخراج شده حاوی مطالب دقیقاً رده بندی شده است که در قسمتی از آن مشکلات افراد و خانواده های اخراج شده از ایران و پاکستان را اکنون تعداد شان به بیش از یک میلیون نفر میرسد، چنین نام بردند: « نبود سرپناه و مسکن و بلند رفتن قیمت خانه بعد از اخراج کتله ای افغانها، بیکاری و فقر شدید، نداشتن مدارک هویتی و تابعیتی، محرومیت از خدمات صحتی، آموزشی و اجتماعی، بی اعتمادی به ادارات دولتی، تبعیض، خشونت، احتمال پیوستن برخی از جوانان بازگشت کننده به گروه های تندرو، حاکمیت فعلی برای ارائه خدمات بودجه کافی ندارد.»

آقای علی زرداری نویسنده، محصل رشته حقوق و فعال حقوق بشر، آخرین سخنگوی کنفرانس بود که تحت عنوان

" سیاست های ضد پناهندگی سویدن در برابر پناهندگان افغان " صحبت نمود. آقای علی زرداری گفت: یکی از ۴۰ هزار افغانیست که در سال ۲۰۱۵ از دولت سویدن درخواست پناهندگی کردند. آقای زرداری در مورد مشکلات آنده از هم دوره هایش که چون خود او در سویدن اجازه اقامت دریافت کردند گفت: «این گروه دستاوردهای قابل توجهی در بازار کار و مراجع تحصیلی داشته اند. اما حتی همین افراد هم با موانع و مشکلات حقوقی ذیل روبرو اند: به علت عدم به رسمیت شناختن اسناد افغانی شان توسط مقامات سویدن مشکلات در بدست آوردن تابعیت سویدن وجود دارد. با وجود دستاوردهای شان، این گروه با موانع حقوقی قابل توجهی روبرو میشوند. مشکلات در بدست آوردن تابعیت سویدن به علت عدم به رسمیت شناختن اسناد افغانی شان توسط سویدن، خطر لغو اقامت، شرایط سختگیرانه اعطای تابعیت، لغو احتمالی تابعیت از قبل اعطا شده.»

در ختم بخش سخنرانی ها فلم مستند کوتاه از انعکاس زندگی اخراج شده گان افغان در رسانه ها که توسط کمیته نشرات فارو تهیه شده بود، به نمایش گذاشته شد.

سپس نوبت رسید به بخش پرسش و پاسخ. در این بخش عده ای از اشتراک کنندگان سوالاتی را به سخنران ها و فارو بحیث برگزار کننده کنفرانس مطرح کردند که بجواب آنها پرداخته شد.

قبل از ختم کنفرانس به کمیته تسوید قطعنامه وقت داده شد تا شیوه کار خود را به اشتراک کنندگان کنفرانس توضیح کنند. آقای فقیری از نام کمیته مذکور ابراز داشتند که اعضا بر مبنای یاد داشت های خود از محتوی کنفرانس مشترکاً متن مسوده قطعنامه را ترتیب نموده و سپس به تمام اشتراک کنندگان کنفرانس که تماس شان را درایم جهت نظرخواهی ارسال نموده و به آنها یک روز وقت میدهیم تا نظرات خود را بفرستند. با در نظر داشت نظرات که به کمیته موصلت میکند، قطعنامه نهائی شده برای نشر به جنرل سکرتریت فارو سپرده میشود.

در خاتمه گرداننده کنفرانس از آقای دلیری رئیس فارو خواست تا با سخنان اختتامیه خود به کنفرانس پایان دهد. آقای دلیری گرداننده کنفرانس، سخنرانها و سازماندهنده های کنفرانس و اشتراک کنندگان را مخاطب قرار داده و گفتند: « در پایان میخواهم از همه صمیمانه تشکر و قدردانی کنم. برنامه امروز بدون تلاش های شما ممکن نبود. در پایان، آرزو می کنم روزی در کشور خود افغانستان بتوانیم کنفرانسی برگزار کنیم، با عنوان "خاطرات دوران پناهندگی"، تا هموطنان عزیز ما در فضای آرام و آسوده میهن، از خاطرات تلخ و شیرین این دوران صحبت کنند.»

فدراسیون سازمان های افغانهای مقیم اروپا (فارو)